

капитализированным конкурентам, которых гонконгские банки видят в ближайшем будущем. Более дальновидные игроки определили что их дальнейший успех будет зависеть от того, насколько хорошо они смогут подорвать свой собственный бизнес, прежде чем эти конкуренты придут из США, Великобритании и, прежде всего, Китая.

Подводя итоги, можно с точностью сказать что в дальнейшем банки будут продолжать тенденцию внедрения финансовых технологий в сектор. Для выживания и процветания нашего банка важно вводить изменения как можно раньше. Эти изменения не произойдут в одночасье, но следующие два года станут очень важным периодом технических, маркетинговых и нормативных экспериментов в новой финансовой экосистеме Азии.

Список литературы:

1. https://www.ey.com/en_gl/banking-capital-markets/what-is-next-for-asia-in-fintech-adoption
2. <https://www.business2community.com/finance/top-5-digital-banking-ideas-from-todays-most-innovative-fintech-companies-02280736>
3. <https://blog.usejournal.com/fintech-asia-whats-up-banks-709352cfada>
4. <https://www.bankingtech.com/tag/tencent/>
5. <https://www.ft.com/content/0788d906-1a7b-11ea-97df-cc63de1d73f4>
6. <https://fintechnews.sg/9413/fintech/8-hottest-neo-challenger-banks-asia/>
7. <https://www.dbs.com/insights/fintech-disruption-in-asia-pacific.html>
8. Bhasin V. & Bodla M.R. (2014), "Impact of 3D printing on global supply chains by 2020", Engineering Systems Division Thesis", (Advisor: Sh. Phadnis), Massachusetts Institute of Technology, available at: <http://hdl.handle.net/1721.1/92106/> (accessed September 15, 2018).
9. Greenhill R.C., Hoy P., Carter and Manuel M. (2015), "Financing the future: How international public finance should fund a global social compact", ODI research report, London: Overseas Development Institute.
10. UNCTAD (2017b), "The "new" digital economy and development", UNCTAD / Division on Technology and Logistics Science / Technology and ICT branch / ICT policy section / Technical Note No 8, unedited/TN/UNCTAD/ICT4D/08, October

Цифровизация экономики: ипотечное кредитование

Л.С. Комекбаева¹, А.Қ. Карибаева²

¹Қаржы кафедрасының профессоры, э.ғ.к.,

²«Қаржы» мамандығының 1 курс магистранты

^{1,2}академик Е.А. Букетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды қ.

¹l.komekbaeva@mail.ru, ²asel_22.04@mail.ru

Аннотация: Бүкіл әлемде ипотекалық несиелеу тұрғын үй бағдарламаларын ұзақ мерзімді қаржыландыру нысаны ретінде дамып, жұмыс істейді. Мақалада Қазақстандағы қалыптасқан әлеуметтік-экономикалық жағдайлардағы ипотекалық несиелендіру нарығының ағымдағы жай-күйіне талдау жасалды. Соңғы бірнеше жылдағы нарықтың негізгі көрсеткіштеріне шолу жасалды. Қазіргі уақытта пайыздық мөлшерлемелер өткен жылмен салыстырғанда төмендеді, осыған байланысты банктердегі ең төменгі пайыздық мөлшерлемелер талданды. Ең тиімді шарттары бар ипотекалық бағдарламалар қарастырылған.

Кілт сөздер: ипотека, несие, тұрғын үй, банктер

Цифрлық технологияларды пайдалану банктік қызметтердің тәулік бойы қол жетімділігі арқылы клиенттер базасын кеңейтуге көмектеседі. Сандық трансформация келушілердің тәжірибесін жан-жақты талдаумен және олардың бар қажеттіліктерін ғана емес, жаңа қажеттіліктерін зерттеумен де қолдау табады. Банктік қызметтерді пайдаланатын клиенттер банктердің дамуының мотивтері деп аталады, өйткені олардың қажеттіліктері арқылы жаңа банктік өнімдер мен қызметтерге деген белгілі бір талаптар қалыптасады. Тұтынушылар белгілі бір қызметті алу қаншалықты ыңғайлы болғандығын салыстыру арқылы банктермен өзара іс-қимыл тәжірибесін дербес бағалай алады, осы себепті банк секторы тұтынушылармен жұмыс тәжірибесін үнемі талдап, оның жұмысының кемшіліктерін анықтауы керек, өйткені жаңа келушілерге ең заманауи технологияларды қолдану қажет болады. Банктік қызметтің ерте кезеңіндегі өнімділігі мен қызметтерді сатудың негізгі

коэффициенттерін жоғарылату арқылы бағаланды, ал цифрлық экономика кезеңінде банктер заманауи сандық қиындықтарды ескеруге мәжбүр болды. Мысалы, тұтынушыларға интернетке қол жетімді ұялы телефон арқылы қызмет көрсетуге болады, бұл банктерді бәсекеге қабілеттілігін сақтау үшін сандық технологияларын үнемі жетілдіруге мәжбүр етеді. Ішкі банктік процестерді өзгерту банк сегментінің цифрлық дамуының басты шарты болып саналады. Банктердің толық цифрлық трансформациясының басты кедергісі - цифрлық экономикада жұмыс істеу үшін персоналдың қажетті дағдыларының болмауы.

Цифрлық ипотека жаңа клиентке банкке қашықтан жүгінуге мүмкіндік береді. Мұны істеу үшін биометриялық деректерді бере отырып, сәйкестендіру және аутентификацияның бірыңғай жүйесінде (САБЖ) тіркеліп, тіркелу қажет. Сондай-ақ, бүгін сіз құрылыс салушының кеңсесінде мәміле жасай аласыз және сол жерден мемлекеттік тіркеуді электронды түрде рәсімдей аласыз. Қарапайым мәмілелер үшін мұндай қызметтердің жаппай дамуы жүреді.

Цифрлық ипотека коммерциялық және техникалық мәселелерді бөлуге мүмкіндік береді. Мәміле шарттарын келісудің күрделілігін риэлтор өзіне алады, ал банк барлық тараптардың ЭЦҚ алуын және қолма-қол ақшасыз есеп айырысуды қамтамасыз етеді. Демек, тек өтініштер ғана емес, сонымен бірге транзакциялар да экстерриториялық болады.

Ипотекалық несиені - бұл үй сатып алуға арналған мақсатты ұзақ мерзімді несиені, сондай-ақ қарыз алушыға тиесілі жылжымайтын мүлік кепіл ретінде бола алады. Алғаш рет «ипотека» термині VI ғасырдың басында Грецияда пайда болды. Бұл жер кепілдік қызметін атқарған кезде несиені берушінің алдындағы борышкердің жауапкершілігінің атауы болды.

Коммерциялық ипотека қазір мемлекеттік бағдарламалармен біртіндеп ауыстырылуда. Кейбір банктер өздерінің тұрғын үй несиелерінен толығымен бас тартып, мемлекет қолдауымен несиені алушының пайдасына көшті. Бүгінгі таңда мемлекеттік бағдарламалар тұрғын үйге меншік түріне қарамастан бастапқы немесе қайталама нарықтардың әлеуетті қарыз алушыларының әртүрлі санаттарының мүдделеріне қандай-да бір түрде сәйкес келеді.

2020 жылдан бастап банктер несиені алушыларға қойылатын талаптарды күшейткенін айта кеткен жөн. Осылайша, кірісі күнкөріс деңгейінен төмен қарыз алушыларға кепілсіз несиені беруге тыйым салынды. Жұмыссыз азаматтар несиені ала алмайды, өйткені несиені алу үшін соңғы 3-12 айдағы ресми кірісті растау қажет. Сонымен бірге, егер несиені бойынша төлемдердің мерзімі үш айдан немесе 90 күннен асып кетсе, банктерге комиссиялық сыйақы алуға тыйым салынады.

2020 жылғы 1 шілдедегі жағдай бойынша Қазақстан Республикасының жалпы ипотекалық портфелі 2 269 млрд теңгені құрады, оның ішінде:

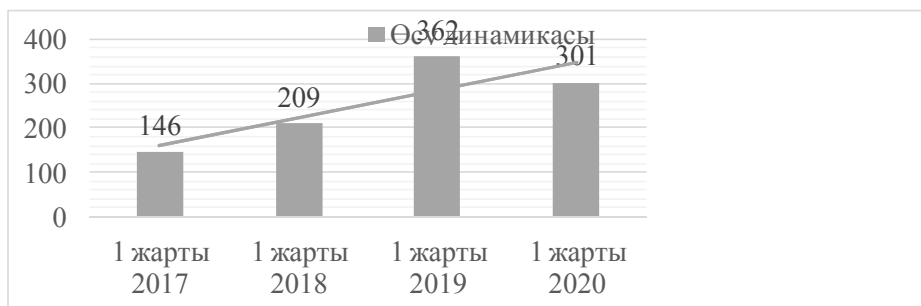
- екінші деңгейлі банктердің ипотекалық портфелі - 1904,8 млрд теңге;

- ЖК ипотекалық портфелі - 60,9 млрд теңге;

- екінші деңгейлі банктерден «Қазақстандық тұрақтылық қоры» сатып алған «7-20-25» және «Baspana Hit» ипотекалық бағдарламалары бойынша несиелер бойынша талаптардың портфелі - 303 миллиард теңге.

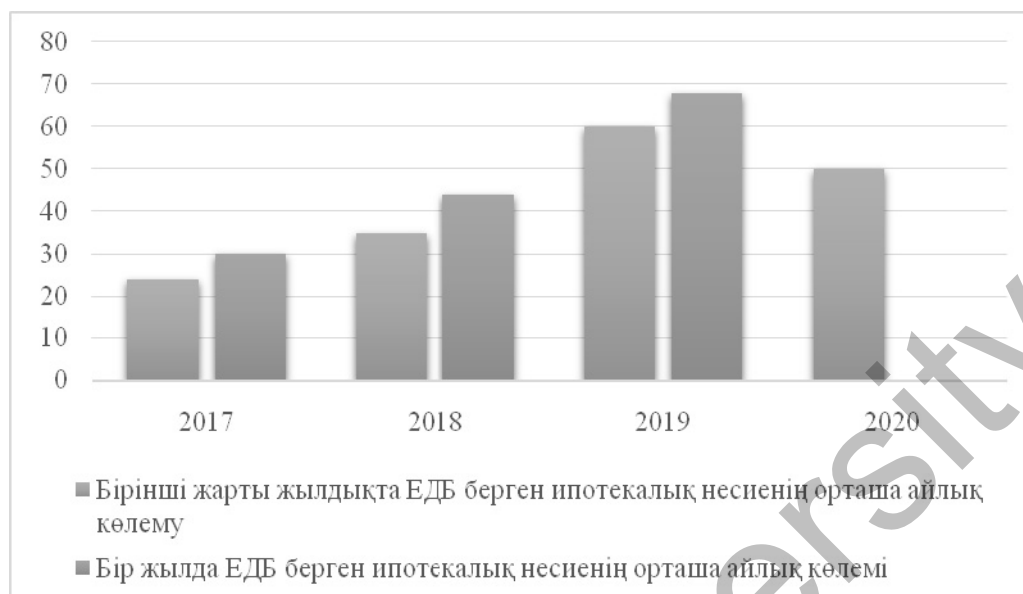
Ипотекалық портфель жыл басынан бері 9% өсті. Екінші деңгейлі банктердің ипотекалық портфелінің өсімі 7,8% -ды, ипотекалық ұйымдар портфелінің және «7-20-25», «Baspana Hit» бағдарламалары бойынша несиелік портфельдің өсімі - 16% -ды құрады. Қазақстан Республикасының ипотекалық портфелі, «ТҮҚЖБ» АҚ несиелік портфелін шегергенде, 2020 жылдың 1 шілдесіндегі жағдай бойынша 1210 млрд. ЕДБ ипотекалық портфелінің жалпы ипотекалық үлесі 84%, «Қазақстан орнықтылық қоры» - 13%, ипотекалық ұйымдар - 3% құрады.

2020 жылдың бірінші жартыжылдығында тұрғындарға 301,3 млрд теңге көлемінде ипотекалық несиелер берілді, бұл өткен жылдың бірінші жартыжылдығымен салыстырғанда 17% төмен (1-сурет).

Сурет 1. ЕДБ бірінші жартыжылдықта берген ипотекалық несиенің динамикасы

2020 жылдың бірінші жартыжылдығында берілген ипотекалық несиенің орташа айлық көлемі 50 млрд теңгені құрайды, бұл 2019 жылдың бірінші жартыжылдығында берілген ипотекалық несиенің орташа айлық көлемінен 17% төмен.

Сурет 2. ЕДБ берген ипотекалық несиенің орташа айлық көлемінің динамикасы 2017-2020 жж

Эмиссияның ағымдағы динамикасын сақтай отырып, 2020 жылдың соңында ЕДБ-мен 603 млрд.теңге көлемінде ипотекалық несие беруді болжауға болады.

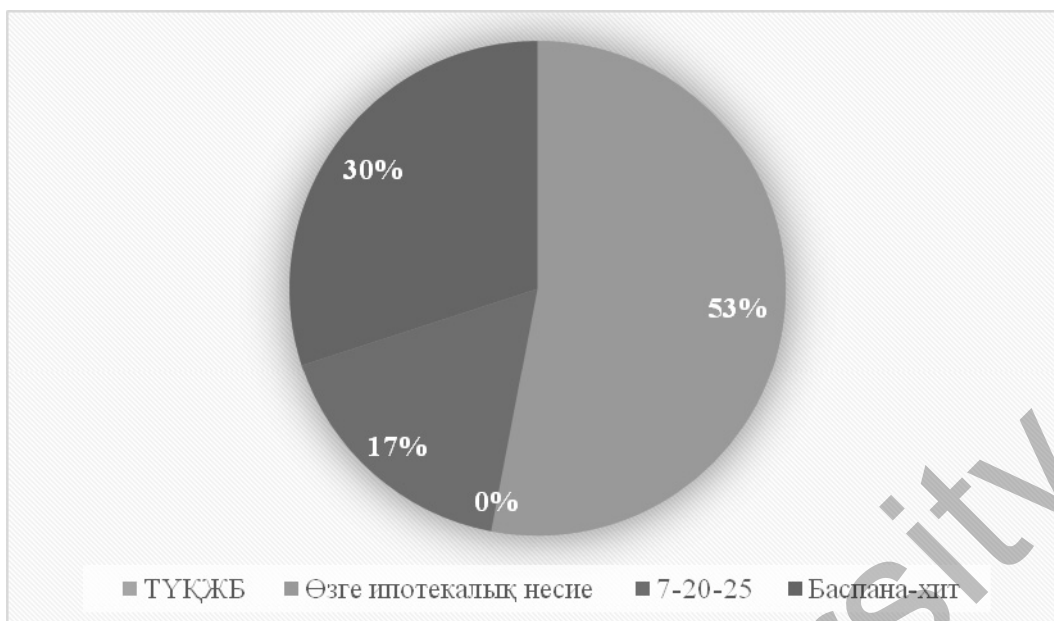
01.07.2020 жылғы жағдай бойынша 12 ЕДБ ел нарығында ипотекалық несие ұсынды, оның 8-і «7-20-25», «Baspana Hit» ипотекалық өнімдерін сатумен.

Baspana Hit бағдарламасы бойынша келесі екінші деңгейлі банктермен келісім жасалды: Қазақстан Халық Банкі, Банк ЦентрКредит, Сбербанк, Jysan Bank, ATFBank, Forte bank, Bank RBK, Eurasian Bank. «Baspana Hit» ипотекалық бағдарламасының ставкасы қазіргі уақытта 10,75% құрайды. 2020 жылғы 10 наурызда бағдарлама бойынша ставка Қазақстан Ұлттық Банкінің базалық ставкасының 125-ке дейін көтерілуіне байланысты 13,75% -ға дейін өсті. Кейінірек, 2020 ж. 6 сәуірде Қазақстан Ұлттық Банкі базалық ставканы 9,5% дейін түсірді, оған сәйкес ставка және «Baspana Hit» несиелері бойынша 11,75% дейін. 2020 жылғы шілдеде Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі базалық ставканы жылдық 9,00% дейін төмендету туралы шешім қабылдады, оған сәйкес Baspana Hit несиелері бойынша ставка 10,75% құрады. Базалық ставканың төмендеуі инфляцияға тәуелді тәуекелдердің әлсіреуімен және 2020 жылдың бірінші жартыжылдығында экономикалық белсенділіктің қысқаруымен ағымдағы жылдың мамыр-маусым айларының болжамды түсуін күтілгенге байланысты болды.

7-20-25 бағдарламасы бойынша 2020 жылдың 4 маусымындағы жағдай бойынша 1855,9 млрд.теңге сомасына 15 556 несие берілді; «Baspana Hit» ипотекалық бағдарламасы бойынша - 198,0 млрд.теңгеге 24 277 несие.

Осылайша, аталған бағдарламалар шеңберінде берілген несиелер көлемі іске асырыла бастағаннан бастап 388 млрд.теңгені құрады, ал алдын ала мәліметтер бойынша қаңтардан маусымға дейінгі кезеңде 153 млрд. Осы жылдың бірінші жартыжылдығында «ТҮҚЖБ» АҚ 172,3 млрд.теңге сомасына 15,4 мың несие берді.

Осылайша, алдын ала есептеулер бойынша 01.07.2020 жылғы жағдай бойынша ипотекалық несиелердің жалпы көлеміндегі «ТҮҚЖБ» АҚ үлесі 53%, «7-20-25», «Baspana Hit» бағдарламалары бойынша несиелердің үлесі 47% құрайды.

Сурет 3. Ипотекалық несиелер көлеміндегі ЕДБ үлесі

Ипотекалық несиелендіру қолданыстағы сұраныстың арқасында әлі де қарқын алуда, бұны халыққа ипотекалық несиелендіру көлемінің өсуінің оң динамикасы және тұрғындардың тұрғын үйге деген әлі де қанағаттандырылмаған сұранысы дәлелдейді. Халыққа арналған ипотека, жеке тұрғын үйге ие болу тәсілі ретінде, өзектілігін жоғалтпайды, өйткені тұрғын үй мәселесін шешу елдің маңызды әлеуметтік-экономикалық міндеттерінің бірі болып табылады.

Бүгінгі таңда қаржы жүйесі цифрлық экономиканың жаңа жағдайларына сәйкес эволюция процесін бастан кешіруде. Сандық өзгерістер арқылы банктік сегментті дамытудың бизнес-модельдері мен идеялары жетілдірілуде. Интернет-банкингтің пайда болуынан қаржылық операциялар саласындағы өзгерістерінің болуы. Осылайша, қазіргі заманғы эволюция банктер қызметінің тұрақты және ұзақ мерзімді өсуінің негізгі болып табылады. Жақын болашақта қаржылық сегменттің эволюциясы жеделдейді және банктік сегменттегі цифрлық өзгерістерді, сауатты үйлестіру бәсекелестік ортада маңызды артықшылыққа айналады деп болжануда. Негізінен клиенттердің қажеттіліктерін жақсы түсіну үшін банктердің цифрлық түрлендірулері қажет, сондықтан сандық экономикада банк сегменті жаңа қызметтерді ұсынуға дайын болуы керек. Сандық трансформация процесі қолданыстағы бизнес модельдерін оңтайландыру және бизнестің тиімділігін арттыру мақсатында әр түрлі цифрлық технологияларды қолдануды көздейді. Мұндай процедура бүкіл экономикада толық цифрлық өзгерістерге әкелуі мүмкін.

Әдебиеттер тізімі

1. Абдильдина А.С. Регулирование банков второго уровня. – Алматы, 2014ж. – 546 б.
2. Қаншыбаев А.Ә. Ипотекалық несиелендіру принциптері. – Алматы: оқулық, 2016ж. – 174 б.
3. Мейрамов Н.М. Цифрлық экономика негізі. – Астана: бастау, 2011ж. – 79 б.

Электронды ақша және криптовалюта

Л.С. Комекбаева¹, Р. Жагипаров²

¹Қаржы кафедрасының профессоры, э.ғ.к.

²«Қаржы» мамандығының 1 курс магистранты

¹l.komekbaeva@mail.ru, ²zhagiparov0606@mail.ru

^{1,2}академик Е.А. Букетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды қ.

Аннотация: мақалада «Bitcoin» криптовалютасының жасалу тарихы қарастырылып, криптовалюталардың және криптовалюта нарығының негізгі ерекшеліктері анықталды. Блокчейн технологиясының анықталған ерекшеліктері негізінде есеп айырысуды дәстүрлі қаржы жүйесінен тыс жүргізу мүмкіндіктері анықталады. Әр түрлі елдердегі криптовалюталарды құқықтық реттеу